

ПРИЛОГ

УТРИНСКИ
Весник

МОКТАЕ ВО НАРОДОТ

АВГУСТ 2003

Цевдет Хајредини, поранешен ми-
нистер за финансии, за Владата, за
реформите...

Во Македонија
нема добро владеење

Летото пропржува низ Македонија, а
„цет-сетот“ и пиштолциите забегуваат
**Кога Хари
ја сретна Ана...**

Кампања за правата
на секуналните малцинства
**Хомосексуалците мора
да станат видливи**

Одлив
на мозоци
„За да не тапкам во место, ја
побарај иднината надвор од земјава“

Културна деконтаминација
на Македонија
**Младите, сакралното
и уметноста**

Летото пропржува, а „цет-сетот“ и пиштолциите забегуваат

Кога Хари ја сретна Ана...

ДЕЈАН ГЕОРГИЕВСКИ

Ова македонскиот „цет-сет“, бандо, тотално забегува. Секако, мислиме на големата огласна сага која се распакува преку нок на билборди во нашиот и ваш град. Значи, манукот на нашата најголема поп-звезда (чудни се патиштата небески, оти според нашите медиуми, тоа апсолутно го подига и него на нивото на звезда), се нашол навреден, но истовремено и инспириран да го смисли слоганот на летото што полека пропржува крај нас. Инвентивен како што е Г. ја унапредил старата техника на крадење крева од школа и чрктање по сите тротоари до дома „Г + К“, сето тоа, се разбира, во големо дебело срце. Меѓутоа, млад капиталист и плејбој како што го дал Господ, Г. се потрудил неговата мака да предизвика и извесен (наводно најмалку пет „тисучи нечега“) обрт на капиталот со односната рекламна агенција.

Проблемот е што не знаеме дали ќе е тоа на арно или на лошо. На арно ќе е ако К. му се врати да му пее на увце, ама Г. требало порано да мисли како да не ја нанервира. Многу поважно од судбината на таа врска е што ова е, досега, најагресивно натурање на приватното во сферите на јавното. За разлика, на пример, од обратната ситуација на префлетење на јавното во приватно, каде секој јавен службеник, министер и слична фукара дodelените му должности (а пред сè фондови) ги смета за дедовина, не наоѓајќи потреба кому било да одговори за таквата трансакција. И така, ајде што нашите јавни гласила нон-стоп нè бомбардираат со личниот живот на доајените и ведетите на нашата естрадна „нејач“ - што не е нужно привилегија на жолтиот печат, оти кај нас сите се помалку или повеќе жолти - ами сега и тоа влезе во рамките на приватна иницијатива. Имајќи предвид дека Г. е сепак техно-менаџерски типец, може тутка да има и некоја пара, а? Вреди да се размисли, само не знам дали е подобро да се отвори кафана, или да се збари К? И онака сега е слободна?

Анй Четири Пиштоли, таа легендарна „брката“ баја од стриповите, конечно има достоен пандан на Дијвот Исток. Фрчко Три Пиштоли дознаваме, добил

истоимен број пиштоли додека беше сајбија во МВР и, пустит, не враќа ниту еден од нив. Нормално, мора некој да му конкурира на Чарлтон „Бен Хур“ Хестон како водечка срца на Националната стрелачка асоцијација на САД. Богами, човек не може да биде сигурен што да мисли за последната кампања за враќање на трофејното оружје поделено од сите министри за одбрана и внатрешни работи во историјата на човештвото. Што фино ги пративме на времето сите тие министри на фронт - на чело со Фрчко кој, ако не се лажам, беше и останува најмилитантниот од сите јавни дејци во времето кога ОНА правеше изложба со демонстрација на оружјето „мавнато“ од Албанската армија 97-мата? Кога ќе излезе одбор јунаци, со светлите им цефтерди, разните команданти брзо, брзо ќе си легнеа на брашното. А и баче Љубе може беше попрецизен во Леуново со таква практика.

Инаку, ако собирањето на оружјето кај министрите ни служи како показател како ќе се одвива поголемата акција планирана за есенва, лошо ни се пишуе. Не само што сите велат дека нема да го вратат тоа што го добиле, задолжиле или за што платиле легално, туку еве ти го Муса Цафери кој „оружје нема, ама ќе си го набави.“ А би требало да се угледа на Буџаку, кој, веден конструтивен, повторно даде изјава што дури и Ганди на невидено би ја потпишал. Тој кубури нема, а и не му требаат. Можбай, ко што реше другар ми Роберто, решил да се придржува до принципот на Рузвелт: „зборувај тикво (и конструктивно) и носи си го Муса со себе.“

Хари Костов против АНА, нула бодови. Што министер ќе беше кога не може да опаси пет-шест луѓе, како што самиот кажа, кои не дозволуваат да се смири состојбата во кризните региони. Добро, факт е дека АНА, иако номинално на гости, игра на домашен терен (нешто како кога Интер и Милан играат на Сан Сиро/Ѓузеле Меаца) па, е во предност пред инаку посекапата екипа на ФК МВР. Освен тоа, АНА очигледно игра во неколку првенства паралелно, како на пример, во Јужна Србија и во косовскиот шампионат.

Значи, Хари, ако сака да го освои првенството и да ја оправда улогата на фаворит, ќе мора да игра храбри

Манукот на нашата најголема поп-звезда (чудни се патиштата небески, оти според нашите медиуми, тоа апсолутно го подига и него на нивото на звезда), се нашол навреден, но истовремено и инспириран да го смисли слоганот на летото

Ако собирањето на оружјето кај министрите ни служи како показател како ќе се одвива поголемата акција планирана за есенва, лошо ни се пишуе

ро на гостувањата во Арачиново, Липковско и другите стадиони. Публиката и навивачите имаат сè помало трпение.

А, бре, ова Обединетите Нации се лузери (извини Фрле што не те прашавам за дозвола да го употребат зборот) на квадрат. Лук не јале, ама ете лук мирисалат. Оние иракските суртуци што не одбираат кој ги нападна, а кој се обиде да ги одбрани, го кренеа претставништвото на ОН во Багдад во воздух, убијајќи 23 луѓе, вклучувајќи го и оној кутијот Де Мело, Високите претставници за човекови права на ОН.

Што да мислиме сега? Дали е ова удар на ОН, поради нивното задоцнето притчување во нешто што, сè помалку се сомневам, е нелегална окупација? Или, како што веќе тврдат луѓе каде-каде поумни од мене, и ова е удар врз кредитилитетот на САД како водечка окупациона сила која, наспроти сите фалби, не може да гарантира никаква безбедност во Ирак. Попат, Американците успеја да се избламираат при „апсењето“ на Садамовите синови. Ај, што им треба-

ше цела дивизија да се спрват со тројца возрасни и едно 14 годишно дете, оние рекламиите со избушениите како сирење Удај и Кусај беа најголем резил во однесувањето со мртвите непријатели откако во Сомалија ги ораа улиците со несрекниот американски пилот.

Конечно, сто поени за Центарот за човекови и граѓански права. Повторно се работи за проблематиката на пренесувањето на приватното во јавна сфера, по-точно за приватноста на една маргинална супкултура, што е храброст за пофалба. Навистина, хомосексуалците, иако според истражувањата можеби цели 10% од популацијата, се практично невидливи. Одлука на ЦЧГП затоа е интересна и храбра. Прашање е дали некој може да се избори за правата на хомосексуалците соочени со не баш скриената хомофобија во државата, без нивно активно учество, без некој кој ќе излезе и ќе каже „Да, јас сум хомосексуалец и барам тоа и тоа.“ А токму на таа карта ги ставаат своите адити луѓето од Центарот. Останува само да им посакаме скраќа и успех.

Кампања за правата на сексуалните малцинства во Македонија

Хомосексуалците мора да станат видливи

Заради негативниот однос на околината, хомосексуалците сè уште се наоѓаат во општественото подземје и се плашат да станат видливи

Македонската јавност деновиве почна да ја бранува нова и пред сè неовобичаена за ова поднебје, кампања излезена од „кујната“ на невладиниот сектор. Станува збор за проект чија основна цел е да се соочи со едно од најголемите табуа на македонското општество - хомосексуалноста. Весна Михајловска од Центарот за човекови и граѓански права, кој е носител на кампањата, нагласува дека е тоа комплексна активност која на пошироката јавност во земјава сака отворено и јасно да ѝ каже дека во Македонија постојат хомосексуалци, дека тие луѓе се овде меѓу нас и дека треба да ги прифатиме такви какви што се, бидејќи хомосексуалноста не е болест туку, лична индивидуална определба. Од една страна, објаснува Михајловска, Центарот работи со пошироката јавност, и тоа преку активна медиумска кампања, а од друга страна постои и директна комуникација со граѓаните, преку разговори, делење брошури и сл. „Брошурите, на пример, ги делевме во повеќе локали во Скопје и други градови, на факултетите. Целта ни е да ги информираме, и пошироката јавност, но и самите хомосексуалци за нивните права и слободи. Центарот води психосociјално и правно советувалиште. Помошта што ја нудиме најчесто се однесува на проблемот што хомосексуалците го имаат со својот идентитет. Често пати тие самите не можат да го прифатат фактот дека се хомосексуалци и си го поставуваат прашањето „дали се нормални, зошто

КАМПАЊА ЗА ПРОМОВИРАЊЕ
НА ПРАВАТА НА СЕКСУАЛНИТЕ МАЛЦИНСТВА

Центар за граѓански и човекови права - Скопје
тел./факс: 02/3179-046
e-mail: info@cgcpr.org.mk
www.cgcpr.org.mk

ПОДДРЖАНО од:
Амбасада на САД во Скопје

Меѓународен центар „ОЛОФ ПАЛЬМЕ“

се поразлични од другите?“, објаснува Михајловска и додава: „Во еден момент, тие успеваат себе си да се прифатат, но тогаш настапува проблемот со семејството, околината, работното место... Не сите семејства, поточно многу мал број, го прифаќаат своето дете - хомосексуалец. Има многи отпуштања, дискриминација... На пример, се случил отказ но никогаш како

причина за отказот не е наведена хомосексуалноста, што го оневозможува обвинувањето за дискриминација, иако отпуштените знаат поради што навистина биле избрани од работа“.

Токму заради ваквиот негативен однос на општеството кон нив, хомосексуалците сè уште се наоѓаат во општественото подземје и се плашат да станат видливи. Стравот од навреди,

насилиство и воопшто од дискриминација е многу голем. Па, оттаму, за успех на кампањата според зборовите на Михајловска би се сметало и најмалото позитивно поместување на свеста кај граѓаните. На прашањето зошто во Македонија нема здружение на хомосексуалците и дали имало обиди за нивно самоорганизирање, Михајловска вели: „Со нив сме разго-

варале на оваа тема. Има луѓе што се поотворени и што доаѓаат во Центарот и во нашето советувалиште. Но практикано немаат со кого да се здружат, затоа што бројот на оние кои се подготвени да излезат јавно со својата хомосексуалност е многу мал“.

Што се однесува до регионалната комуникација Центарот активно соработува со слични организации од Србија, Хрватска, вклучувајќи ги и Романија и Молдавија. Романија, на пример, има три организации во кои членуваат, и хетеросексуалци и хомосексуалци, меѓутоа, и таму се чека прв чекор да направата хетеросексуалците. „Во тек сме и комуницираме со сите организации кои работат во регионот, а секако и со организации од Западна Европа, на пример, со „International Gay and Lesbian Association“. Всушност, и ние планираме да направиме една конференција кон крајот на ноември, за состојбата на хомосексуалноста во Македонија. Таа конференција би била меѓународна, и концепцијски е замислена како еден ден за презентации на нашите експерти, социологи, психијатри, правници, експерти за човековите права, вториот ден би биле настапи на меѓународни експерти, кои би настапиле со ставови за хомосексуалноста во Македонија и во своите земји. Значи, една проценка на моменталната состојба, до каде сме, што е направено, а што не, и што може да се направи во иднина“, заклучува Михајловска.

(Д.Г.)

Интервју:

Цевдет Хајредини, поранешен министер за финансии, за Владата, за реформите...
Во Македонија нема добро владеење

КАТИЦА ЧАНГОВА

Владата на СДСМ, ЛДП и ДУИ од работи десет месеци, а овој стаж е сосема доволно мерило за да се оцени нивното работење. Колку постигнаа на економски и на политичко-безбедносен план?

- Јавноста очекуваше многу повеќе од властта. Десетте месеци на актуелната коалиција се најнеуспешни во економијата бидејќи тук не е направен никаков позитивен исчекор. Што се однесува до политичко-безбедносната ситуација, Владата наследи многу проблеми, особено војна пред две години и не може така лесно да се излезе од кризата. За тоа треба време. СДСМ и ДУИ имаат сериозни намери да ја стабилизираат Македонија, за разлика од претходната коалиција која уште кога дојде за првпат на власт стави јасно на знаење без никакво криење дека не ја сака оваа држава. Впрочем негативните трендови кај нас континуирано се присутни од почетокот на транзицијата. Во Македонија, со оглед на состојбата во која дојде последните неколку години, нема добро владеење. Кулминација на лошото владеење беше бившата влада, а граѓани на своја кожа ги почувствуваа последните од лошото владеење.

Што е според Вас приоритетно на економско поле?

- Државата треба да ги олесни сите процедури за странските директни инвестиции, да интервенира во законите, во контролните механизми и во однесувањето на државната управа. Ако правиме ранг-листа на приоритети на заслужни луѓе во Македонија, тогаш тие места треба да им припаднат на оние што успеваат да отворат работни места во стопанството. Ние такви лица имаме, но ако преовлада сивата економија како што е сега, чесните не можат да дојдат до израз. Пазарот не е регулиран. Чесните бизнисмиени не можат да заработкаат ако ги плаќаат сите давачки, а на пазарот се соочуваат со конкурент кој не плаќа даноци и царина, и работи па, има можност да ги поткупува државните функционери и службеници. Нечесните не уништуваат чесните. Нечесното работење доминира и профитира.

Се шпекулира дека Владата има намера да направи реконструкција и да консолидира неколку сегменти. Оценете е дека проветрувањето ќе се случи во владините ресори каде што се чувствуваат празнини.

- Најавите за реконструкција ми личат на оние реконструкции кои се случуваа до 1998 година. Имам чувство дека можеби ќе се направи нешто само за да се движи нешто, а не за да се направи неаквива суштинска промена. Премиерот го пробал овој стил на владеење, со промена на делови на владата и ме чуди што повторно оди на истата формула. Би било добро овој пат, Бранко Црвенковски со искуство во извршната власт од цели шест години, да се изјасни за подлабоките причини поради кои е потребна реконструкцијата на Владата.

Порано бевте министер за финансии, а сега Вашето име се спомнува во контекст на промените кои би се случиле во економските сегменти. Дали се гледате себеси како иден министер?

- Не се гледам како иден министер. Дали јас сум вистинска личност не знам. Со смена на еден човек не значи дека ќе тргне работата во одреден ресор, а за економијата е потребно длабоко орање. Имам искуство во владата од 1992 до 1994. И тогаш забораввавме за реформи, а јас бев порадикален во барањата да не се прават компромиси, макар да паѓаат и владите. И за

“

СДСМ и ДУИ имаат сериозни намери да ја стабилизираат Македонија за разлика од претходната коалиција која стави јасно на знаење дека не ја сака државата

”

економските и за политичките проблеми беше обвинуван во владата од колеги дека така се однесувам затоа што имам обезбедено работно место. И на ПДП и на СДСМ тогаш им олесни што моето име повеќе не се спомна.

Колку е точна констатацијата дека ДУИ нема кадри за Владата? Истакнати првеници од ПДП, станаа министри на ДУИ.

- Широка база на стручни и искусни кадри од разни профили во албанската заедница во Македонија објективно нема, затоа што Албанците немале можност во минатото да бидат на одговорни места и да стекнат искуство во раководењето и во водењето на посложени системи. Не само ДУИ, но и ДПА по 1994 не беше партија со свои кадри. ПДП до тогаш беше единствена партија на Албанците која ги регрутираше сите кадровски потенцијали. Всушност сите партии од албанскиот блок беа хендикепирани во кадри и не можеа целосно да ги исполнат критериумите потребни за исфрлање на министри и други функционери. Од кадар без никакво раководно искуство кој веднаш се поставува за министер, не може веднаш да се очекуваат резултати. Регрутирањето беше по заслуга за нивниот ангажман за време на изборите. Мотивот за активно учество во изборната постапка и донесување повеќе гласови се наградуваше со функција, но затоа се деградираа критериумите за стручност и искуство. Освен тоа, кадровскиот хендикеп е и поради тоа што школувањето на

“

Државата треба да ги олесни сите процедури за странските директни инвестиции, да интервенира во законите, во контролните механизми, управата...

”

Албанците во осумдесеттите години одеше тешко, се етикерираа кадри кои завршуваа на Приштинскиот универзитет, тешок беше пребивот на Скопскиот универзитет, а уште потешка регрутацијата во државната управа.

Јавната администрација е преоптоварена. Прекубујните го цицаат буџетот. Еден од начините за ослободување од административите е отпуштање. Има ли Владата сили да се справи со административните

границите, а граѓаните ќе мора да ја платат цената. Реформата на администрацијата не може да се направи со еден акт и наеднаш, преку нок, затоа тешки ќе бидат последиците од досегашното одлажување на овие реформи.

Военниот конфликт од 2001 година заврши со потпишување на политички Рамковен договор. Дали овој документ кој е направен за Албанците во Македонија може да направи прогрес во државата?

Рамковниот договор е обид да се решат барањата на Албанците во Македонија. Проблемите се акумулираат затоа што не се решава со години, а на тоа кумуваа и раководни елити на Албанците во Македонија.

Кога доаѓа на власт, претставниците на албанската заедница ќе се почувствуваат комотни во хотелите и веќе не се интересираат за изнаоѓање решенија. Низадоволството растеше,

Јавноста очекуваше многу повеќе од власт: Цевдет Хајредини

травтивната реформа?

- Вработување во државна администрација не е вработување, тоа власт мора јасно и гласно да го каже, дури и по цена да ја изгуби властта и да оди на избори. Таму со години се регрутираа партијски активисти на товар на буџетот. Во Македонија тоа го правеше бившата влада, и владите пред неа. Во суштина тие административни кадри се невработени бидејќи

тие немаат работа. Опозициската партија вељи и не ги вработи. Тие со тоа направиле криминал, ги изложале луѓето, а ги вработиле за да ја купат нивната лојалност на избори, а не за да извршуваат некоја работна задача.

Административната не произведува, туку ги троши парите на оние кои работат. Токму поради стравот од страшни ломови, од 1990 до денес сме во оваа ситуација. Тие последици кога тогаш ќе се почувствуваат, а граѓаните ќе мора да ја платат цената. Реформата на администрацијата не може да се направи со еден акт и наеднаш, преку нок, затоа тешки ќе бидат последиците од досегашното одлажување на овие реформи.

Военниот конфликт од 2001 година заврши со потпишување на политички Рамковен договор. Дали овој документ кој е направен за Албанците во Македонија може да направи прогрес во државата?

Рамковниот договор е обид да се решат барањата на Албанците во Македонија. Проблемите се акумулираат затоа што не се решава со години, а на тоа кумуваа и раководни елити на Албанците во Македонија.

Кога доаѓа на власт, претставниците на албанската заедница ќе се почувствуваат комотни во хотелите и веќе не се интересираат за изнаоѓање решенија. Низадоволството растеше,

употребата на јазикот, тоа предизвикува контраефекти. Важно е да не се потхраниваат две политички тенденции за општини. Затоа треба да имаме лидери кои ќе знаат да го најдат оптималното, а не радикалното решение. За тоа треба знаење, мудрост, политичка волја и ширина, европско гледане, искуство.

Проблемот на стабилноста на Македонија е во дефинитивното уредување на статусот на Албанците во државата. За жал, премногу е присутно минатото во главите на луѓето кои ја воделе државата.

Владата на чело со премиерот уште со стапувањето на тронот најави сериозна битка против корупцијата и криминалот. Што постигнавме во оваа сфера која го разјадува општеството?

- Корупцијата ја имало отсекогаш во Македонија. Но сега дојдовме во позиција лидер на партија да вели дека имаме колку сакаме пари и дека кога си навласт имаш пари и ако не ги земеш ти, ќе ги земе некој друг. Таквите и натаму успеваат да се продаваат како радикални националисти. Ако членовите на партии гледаат дека нивните лидери се збогатуваат и ги прифаќаат нивните лажни ветувања, дека ќе ги решат националните права, а притоа и натаму остануваат на власт, па макар биле и почесни претседатели, значи не е нешто во ред со функционирањето на граѓаните. Порано немавме појава кој било корумпирани функционери сам да признава дека со 500 евра премиерска плата е богат како секој втор бизнисмен во земјата, а никогаш не работел во бизнисот. Ако членовите на партијата и натаму гласаат, поддржуваат како водач, значи ние имаме тотално неразвиен цивилен сектор. Тие функционери прво требаат да ги викнат на одговорност нивните партии. Вистинска партија ќе беше ако таквиот функционер одговараше пред сопственото членство и беше сменет. Тоа е вистинска кампања против корупцијата. Ако крајот лидер не е ништо, а ако крајот лидер на противничката партија, тоа е нешто. Се надевам во обидите да се анимираат невладините организации во борба против ова зло со што ќе се постигне некаков напредок. Имаме шанса да почнеме да се справуваме со корупцијата, а организите на прогонот и правосудните институции треба да го покажат тоа низ конкретни примери.

Непотизмот е појава за осуда. И оваа влече нејзини непотистички потези. Тоа почна со ЛДП, а потоа продолжи СДСМ.

- Кога се констатира таква појава, не треба да се повлече од функција тој што бил поставен под претпоставка да е стручен за тоа место. Ако тој бил поставен затоа што е родина на некој функционер, тогаш функционерот треба да поднесе оставка.

Злоупотребата ја направил функционерот, а не тој што е вработен. Носител на негативната појава не е вработениот, туку оној кој го поставил таму. Но, треба да се има предвид дека иако се има крајност, тоа не смее да има крајност. Огромен процент на луѓе меѓу себе се родни и пријатели. Тука треба да се има мерка.

Резултатите од пописот сите непреливно очекуваме. Опозицијата ја обвини властите дека ги лажира пописните резултати.

- Шпекулациите околу пописните резултати се опасни, мотивирани од намерата на Албанците и натаму да биде дестабилизирана. Со ваквите неодмерни и недобронамерни изјави се доведуваат во прашање сите досегашни пописи, не само последниот. Дали се свесни тие луѓе што прават? Се внесува конфузија како досега се изведувала оваа стручна статистичка операција. Не може да се иштчуваат бројки за десетици или десетици луѓи. При тоа е невозможно бројот на Албанците од 1994 година да се намали. Пред извесно време од одговорни функционери се даваа прогнози дека до 2015 година Албанците ќе стигнат до 50 насто од населението во Македонија. Долго време се водела кампања против наталитетот кај Албанците како голема опасност за промена на демографската слика на државата. Најавените шпекулации околу резултатите од овој попис одредија ги демантираат резултатите од сите досегашни пописи.

РЕКОНСТРУКЦИЈА

Подобро е да паѓаат влади
отколку да се прават компромиси

Ниедна влада во Македонија досега не паднала пред да ѝ истече мандатот. Тоа е просто несфатливо и симптоматично, со оглед на постигнатите резултати и направени реконструкции во текот на четири години владеење. Оваа појава карактеристична за државата не е практика во демократските земји, напротив, таму е сосема вообичаено владите постапуваат да се менуваат. Притоа е чудно што и премиерите кои беа во својство на политички лидери остануваат на своите функции. Ќе беше многу подобро досега да паѓаат и владите заедно со претседателите отколку да се забават реформите. Во Македонија имаме влади на компромиси чија главна цел е како да се дојде на власт и како да се задржи властта. И за

РАЗОРУЖУВАЊЕ

ДР. БИЛЈАНА ВАНКОВСКА

Ескалацијата на насилиот конфликт во Македонија отвори низа прашања и проблеми, и за жал само мал број од нив се разрешени. Откако "оазата на мирот" се покажа како крила стварност, или дури илузија, почнаа да се поставуваат прашања за тоа од каде тој потенцијал за насилиство, како и во колкав број оружјето стаса во неа, и конечно - како да се ослободиме од истото.莫ожеби, покоректно е да се каже дека најчесто размислувањата за конфликтот ги насочуваме кон отстранување на последиците, отколку кон откривање на причините и изворите кои доведоа до него. Сепак, точно е дека отстранувањето на последиците на конфликтот (или во овој случај, отстранувањето на акумулираното оружје) претставува значаен чекор кон превенција на следен бран на насилиство. Прашањето за разоружување во Македонија повремено испливуваше на површина, па стагнираше се до повторната актуализација - и сето тоа во еден подолг (две годишен) период. Постојано се најавуваше некаква акција, за потоа да се подзастане и да се чека (не-која) пролет. Оваа пролет, сепак, тргна! Се изготви Закон за доброволно предавање на оружјето, и во тек е неговата имплементација.

Како што и можеше да се очекува, чинот на донесување на Законот, па дури и формирањето на Координативното тело и донесувањето на Националната програмата се уште претставуваат само почетен чекор. Веројатно е непродуктивно тоа сега да се напоменува, но останува фактот дека акцијата за разоружување требаше да се осмисли и да се реализира порано и по систематски.

Вака, се случи падарок: и покрај итноста и свеста за важноста на акцијата, законот се донесе по забрзана постапка т.е. како да прашањето изникнало преку нок и го изненадило политичкиот естаблишмент. Во неговата подготвотка учествуваа како консултанти странски експерти и меѓународни агенции, во присуство на одреден број претставници на домашните ин-

ституции и цивилниот сектор. Но, осстана прашањето зошто добар дел од тие подгответелни состаноци беше затворен за јавноста, и кој и по каков критериум ги одбра претставниците на невладините организации.

Евидентно е дека Владата и другите релевантни институции (уште од 2001 година) пропуштија да подгответат добро осмислена и стручна кампања околу целата акција. Кампањата абсолютно не се сведува на медиумскиот дел (колку и да е тој значаен), туку на апсолвирање на културолошките, психолошките, социолошките, безбедносните аспекти на една вака сложена акција. Подендакво, беше потребно да се направи претходна анализа врз основа на познатите критериуми, како:

оцена за бројот на пронајдено оружје во определен период, со определување на соодветен коефициент за секое оружје;

оценка за способноста на државните органи да го откријат оружјето;

оценка на достапноста, т.е. извирите за снабдување со оружје;

анализа на политичката стабилност, економската и безбедносната ситуација; и

анализа на можноите причини за вооружување на населението.

Сепак, она што на самиот старт на акцијата изненади беше неподгответноста на меѓународната заедница да реализира преземените обврски.

Ослободувањето од оружје е процес, а не еднократен чин

Така, во еден момент зазвучи парадоксално да се чуе дека националната влада и цивилниот сектор се залагаат за почеток на акцијата според зацрталиот план, додека меѓународните фактори инсистираат на пролонгирање на целата акција за наредната пролет. Или со други зборови, тоа можеше да се претстави како ситуација во

која едно општество сака да се разоружи, додека меѓународната заедница го моли да го одложи стартот. Образложението беше дека наводно националните власти не се подгответија доволно добро што може да доведе до неуспех на целата акција, меѓутоа во позадината беше една многу попрозвачична причина: меѓународната заедни-

ца ги немаше обезбедено потребните средства за програмата "оружје за развој".

За волја на вистината мора да се каже дека, за жал, општеството го нема постигнат посакуваниот консензус околу акцијата. Доминираат крајно спротивставени тонови, кои се движат од (лажна?) решителност на власта по

истекот на предвидените 45 дена да преземе ригорозни мерки и да воведе ред и поредок на целата територија, па сè до резигнација, дефетизам и недоверба дека акцијата ќе даде конкретни резултати. Зад привидниот политички консензус веќе се насетуваат "ниски удари" околу тоа кој кого вооружувал и кој се треба (или не треба)

Наташа Доковска, НВО- Новинарите за правата на жените и децата и заштита на човековата околина

За живот без оружје

В простиот на Сојузот на организациите на жените на Македонија работи информативниот и прес-центар за доброволно разоружување чија што цел е пред сè да биде алка меѓу невладините организации, граѓаните, владините организации и медиумите.

"Информативниот и прес-центар им дава најнови информации на институции, граѓани или медиуми кои се интересираат за акцијата на разоружувањето и кои ја следат оваа проблематика. Морам да нагласам дека никој прибираше информации, меѓутоа отворени сме и за соработка не само со оние кои се инивовирани во оваа проблематика, туку и со оние граѓани кои можеби не се директно вклучени во акцијата за разоружувањето но имаат релевантни информации", вели Наташа Доковска, претседател на НВО - Новинарите за правата на жените и децата и заштита на човековата околина. „Во рамките на центарот имаме и работна група на невладините организации која работи токму на прашањето на разоружувањето. Ние ја градиме заедничката стратегија со која би требало да настапи невладиниот сектор во спроведувањето на кампањата. Невладината организација која што јас ја претставувам работи на оваа проблематика повеќе од три години. Прво бевме вклучени во светската кампања „Стоп за децата војници“ која ја водевме со помош на Министерството за надворешни работи во текот на која лобирајме и успеавме да издејствувајме Македонија да го потпише незадолжителниот протокол со кој децата под 18 години нема да бидат ангажирани во воените цели. Со оглед на тоа што речиси секојдневно во нашата средина се случуваат пресметки со огнено оружје ние се заинтересираме за овој проблем. Ние сме членови и на Меѓународната организација за борба против наоружување и размената на искуство со колегите од другите земји многу ни значи. Но, не сите невладини

Апсурдно е да се бара граѓаните доброволно да се разоружаат ако не може да им се гарантира безбедноста

организации на кои им е понудена соработка на ова поле сакаат да учествуваат во кампањата за разоружување. Некој мислат дека тие не треба да се занимаваат со овој вид криминал сметајќи дека тој проблем нив не ги засега. Мислам дека доста е присутен и стратов. Ние на пример, имаме одлична соработка со Сојузот на женските организации на Македонија.

Во телефонската анкета во 2000 година со која се испитуваше колку македонските семејства поседуваат оружје, оваа невладина организација дојде до франтни податоци. Според испитаниците во оваа анкета, кои беа случајно избрани од осум македонски граѓани се дојде до сознанието дека секое второ семејство во Македонија поседува некој вид огнено оружје. „Анкетата покажа дека многу млади луѓе поседуваат оружје, таков е на пример, случајот со Куманово. За овој град е карактеристично и тоа што се работи за наркомани кои поседуваат оружје што секако ја води приказната во еден сосема поинаков правец“, објаснува Доковска. „Во струмичко пак, испитаниците одговараат дека не се чувствуваат безбедно, дека се до самата граница и дека поради тоа поседуваат оружје. Беше битно тоа што го идентификувавме проблемот и во наредниот период соработувавме со Балканска-

та акциона мрежа за разоружување во која членуваат 52 невладини организации од регионот со кои ние разменуваме информации и организираме семинари, а од почетокот на оваа година ја почнавме кампањата „За живот без оружје“.

Анкетата е направена една година пред вооружниот конфликт во Македонија и Доковска вели дека се насетуваше дека луѓето се вооружуваат и дека е можно да избие нешто повеќе од обичен вооружен скоб.

„И во западна и во источна Македонија одговорот на прашањето зашто имате оружје беше ист. Луѓето вееле дека нешто сигурно ќе се случи, како поради конфликтот на Косово така и поради нерешени месуетнички односи во Македонија. Албанското население пак, секогаш нагласуваше дека поседуваат оружје и поради нивната национална традиција.“

Доковска нагласува дека е битно пред сè да се подигне свеста на граѓаните за потребата од доброволно разоружување.

„Во нашата кампања не ја заобиколивме ниту улогата на жената во процесот на разоружувањето, не гледајќи ја жената само како мајка и сопруга, тука за жал, жените се многу често и жртви кои страдаат од употреба на огнено оружје.“

Невладиниот сектор се избори и за свој претставник во работата на Националното координативно тело за разоружување. Гласот на невладините организации во овој случај беше Савка Тодоровска, претседател на СОЖМ.

„Со заедничката работа на невладините организации мислам дека многу работи се променија и дека многу работи тргна во оној правец во којшто ние очекувавме. Затоа мислам дека кампањата за подигање на свеста за доброволно разоружување треба што посекоро да започне затоа што секојдневно расте бројот на жртвите од огнено оружје. Но, мора реално да се согледа и безбедносната ситуација во земјата. Официјалните лица мора да знаат дека е апсурдно да бараат граѓаните доброволно да се разоружаат ако не можат да им гарантираат понатамошна безбедност.“ (М. К.)

МАРИЈА КУКА

Осумдесет и еден повреден со огнено оружје е билансот од употреба на огнено оружје во последните месеци на 2000 година и првите шест месеци во 2002 година. Овој податок се однесува на градовите Куманово, Тетово, Струга, Прилеп и Струмица. До овие податоци дојде Институтот за демократија, солидарност и цивилно општество вршејќи истражувања во болниците низ земјата.

„Во периодот од април до јуни во неколку градови во Македонија беа собирани податоци за повредените од огнено оружје во последните шест месеци на 2000 и првите шест месеци на 2002 година. Податоците се земаа од медицинските картони на ранети од огнено оружје во болниците во Куманово, Тетово, Струга, Прилеп и Струмица“, вели Дане Талески, извршен директор на Институтот за демократија, солидарност и цивилно општество. „Дури 62 случаи од пријавените 81 се во Тетово“, потенцира Талески. По 14 случаи се регистрирани во Куманово, додека по два случаја се забележани во Струмица и во Прилеп, а во Струга само еден.“

Конфликтот во 2001 година влијаше и тоа како да се зголемат инцидентите со огнено оружје. По кризата од пред две години бројот на повредените е речиси удвоен од 28 во втората половина на 2000 година, до 53 во првата половина на 2002 година.

„Секако дека загрижува и возраста на повредените. Во 6,2 отсто од случаите се работи за ранети деца на возраст до десет години, а истражувањето покажа дека во 17,3 отсто од инци-

даните повредени се малолетници на возраст од 7 до 18 години. Според податоците од медицинските картони повредени меѓу 19 и 25 години има во 13,6 отсто од случаите, додека во 21 отсто се лица од 26 до 31 година.“, објаснува Талески.

Куршумите не избираат ниту по возраст, ниту според полот, ниту според националноста. Истражувањето го даде и следните резултати. Во осумдесет и еден инцидент со огнено оружје 75 од повредените биле мажи и шест жени. Националната структура на раните е следната: шеесет и двајца се Албанци, осумнаесет Македонци и еден Ром. Четириесет и седум лица кои учествувале во оружените пресметки се од руралните подрачја, додека триесет и тројца се од урбаниите средини. Најчесто употребувано оружје при повредите, според пациентите, биле револверите при што од ранување со огнено оружје 46,9 проценти од повредените имале лесни повреди, 40,7 проценти биле тешко ранети, а 12,3 проценти биле во критична состојба.

„Во истите болници каде што беа истражувани картоните на повредените од огнено оружје беа направени и интервjuја со лекари кои имаат искуство и кои работат во одделите кои ги згрижуваат таквите пациенти. Беа ин-

тервjuјани 26 лекари, најголем број од нив се хирурги или специјалисти по интерна медицина. Дојдовме до сознание дека безбедноста во болниците е на ниско ниво и лекарите во голема мера чувствуваат опасност по нивниот личен интегритет“, вели Талески. „Иако никој од лекарите досега не бил ранет на работно место, сепак, меѓу лекарите стравот е видно присушен. И самите лекари добиваат закани од семејствата на повредените кои не сакаат случајот да биде пријавен во полиција, а не е мал број на оние семејства на повредените кои инсистираат медицинскиот картон на ранетиот да го земат како би се избркала секаква трага дека пациентот учествувал во пресметка со огнено оружје. Не е реткост огнено оружје да се внесува и во здравствените установи што секако внесува голем немир меѓу персоналот.“

И лекарите го потврдуваат она што најчесто струи во јаноста, но никогаш и официјално не се потврдува. Сите повреди од огнено оружје не се регистрирани, бидејќи многу од пресметките се случуваат меѓу криминални банди кои по ранувањето спасот го бараат во приватните здравствени установи како би го избегнале евидентирањето. Лекарите потврдуваат дека има

ранувања при пуштање на некоја веселба или свеченост (пример Струмица), но секако дека не може по секое пуштање МВР да се огласува со соопштение дека е пукано од радост на некоја семејна веселба.

„Секако дека по вака добиените податоци не може да се очекува дека граѓаните на Македонија се чувствуваат безбедни. Како дел од ова истражување беа и направените 12 фокусни групи во различни градови на Македонија, како што се Скопје, Тетово, Гостивар, Прилеп, Битола, Струмица, Штип, Кочани и Куманово. Заклучниците кои се изведуваат од фокусните групи и кои се заеднички ставови на сите граѓани на Македонија без разлика на етничката, религијската, социјалната или некоја друга припадност се дека во нашата земја има премногу огнено оружје кое е сè поприсутно во јавниот живот и тоа во сите сегменти на општеството, а најголем дел од испитаниците сметаат дека е од суштинско значење да има акција за собирање на оружјето. Повеќето од анкетираните сметаат дека најдобар пристап бил да има ригорозни казни за оние кои чуват нелегално оружје, но голем дел од испитаниците мислат дека во акцијата за собирање на оружје треба да се обезбеди материјално на-

Дане Талески:

„Граѓаните изразуваат висока скептичност дека најавуваната акција за собирање оружје ќе биде успешна“

доместување за предаденото оружје. Граѓаните изразуваат висока скептичност дека најавуваната акција за собирање на оружјето. Повеќето од анкетираните сметаат дека најдобар пристап бил да има ригорозни казни за оние кои чуват нелегално оружје, но голем дел од испитаниците мислат дека во акцијата за собирање на оружје треба да се обезбеди материјално на-

да се разоружа. Постои ризик целата акција наместо да го опфати општеството да стане политизирано и/или етнички прашање. Навистина, најнапред треба да се дефинираат некои основни поими за да потоа објективно се оцени (не)успехот. Ако пред некое време насилиството (оружјето) беше употребено како адрут во постигнување политички цели, сега не смее да се дозволи и чинот на насилиство (разоружување) да се сведе на чип во истата игра.

Со оглед на овој факт, од извонредна важност е државните органи и сите активни чинители да не подграваат нереални очекувања кај јавноста, или да создаваат можност за бумеранг ефект кој би можел да се искористи од оние сили кои немаат интерес од разоружувањето и градежниот на мирот. Затоа не-пожелено е да се шпекулира со бројки со кои би се детерминирал критериум за (не)успех на акцијата. И самиот почеток на акцијата треба да се смета за извонредно постигнување, кое само ќе треба да се поддржува во еден подолг период. Најслабата точка е многу кусиот законски рок за нејзина реализација, за што беше потребно да се внесат преодни законски одредби за можност од продолжено важење.

Најважното прашање, поважно од прашањето за успехот на законот е стратегијата за „Денот потоа“, т.е. што по 45-ти ден? Бидејќи во контекст на акцијата за доброволно преддавање на оружјето, се имплементира и стратегијата на „оружје за развој“ (спонзорирана од УНДП) нужно ќе биде потребно да се манифестираат конкретни резултати на теренот. Во овој кон-

текст, сепак останува проблематично прашањето која е целната група на акцијата, т.е. дали поединците-граѓаните или вооружените групи, што ако овие две групи немаат исти интереси? Одговорот ги детерминира и механизмите за справување со проблемите, ризиците, па и актерите кои треба да бидат инволвирали. Затоа, на еден или друг начин, ќе мора да се најде одговор и на вистинските причини и актери кои воопшто доведоа до потребата од разоружување на општеството, па дури и како проблем на доминантната култура (или како што некој ја нарекуваат „култура на насилиството“, „култура на оружјето“, итн.). Во една прилика, во есента 2002 година, прашањето дури беше поставено и вака „разоружувањето како услов за демократизација“. Правењето паралели и компарации со други слични акции, за жал, нема многу да помогне, бидејќи за сите нив карактеристична е релативноста на поимот успех. Разоружувањето е процес, а не чин. Процесот на вооружување (милитаризација) може да биде долг и не-забележлив, сè додека како метастаза не го опфати целото општество и се додека не стане дел на културата на насилиство. Македонија треба да стане свесна дека прашањето на доследното разоружување не е поврзано само со конфликтот и неговите учесници, туку и со навиките заслужни граѓани да

Кампањата апсолутно не се сведува на медиумскиот дел (колку и да е тој значаен), туку на апсолвирање на културолошките, психолошките, социолошките, безбедносните аспекти на една вака сложена акција

Невладиниот сектор не смее да се претвори во алтернатива за политичките органи и акцијата да ја поддржува со сувопарен вокабулар на политичарите (бидејќи тој нема да допре до граѓаните да допре до граѓаните)

Мерката за успех ќе биде преиспитувањето на секој актер што може да стори и како да ја поддржи акцијата, затоа што (како вели една позната изрека) - мирот почнува со мене. Личниот пример, на политичарите (бивши и сегашни), истакнатите личности, обичните граѓани, но и политичката на мир на владата, културата на мир во училиштата, итн. - сето тоа се начини на поддржување на една

се одликуваат со оружје (макар и трофејно). Македонија ќе може доследно да ја негува културата на насилиство и тогаш кога доследно ќе се однесува во меѓународните односи: двојни аршини во нелегална употреба на сила и оружје за дома и за надвор (Ирак) е само израз на хипокризија.

Акцијата и заздравувањето на општеството ќе траат многу долго, тоа не треба никого да го изненадува.

Дане Талески, извршен директор на Институтот за демократија, солидарност и цивилно општество

Граѓаните сметаат дека во Македонија има премногу огнено оружје!

Татјана Степаноска, биохемичар кој работи во Салцбург, е една од 15 илјади „млади умови“ кои заминале од земјава

„За да не тапкам во место, ја побарајќи иднината надвор од земјава“

ДАНИЕЛА ТРПЧЕВСКА

„Во Австрија заминав пет дена по дипломирањето, со цел да го научам германскиот јазик. Начинот на студирање, културата, стручната подготовка - сето тоа ме доводеше и ми беше предизвик кој во почетокот ми изгледаше недостижен. Се вратив по шест месеци во Македонија, но немав мир. Се обидував да ја најдам тутка иднината, во простор каде што се тапка во место, каде ништо ново кон напредок, за жал, не се случува. Се случуваат промени, но само за политичарите и нивните приврзаници, а за обичната „раја“ на која што и јас припаѓам, немаше надеж за напредок. Не беше ништо појако во мене од желбата да бидам корисна, да дојдат до израз моите потенцијали и амбиции, како и да биде надградено моето знаење. Заминавајќи дека живееме да чекориме кон иднината, а тутка патот кон иднината ни е само слепа улица“, раскажува Татјана Степаноска, дипломиран биохемичар, која пред пет години ја напушти земјава за да почне нов успешен живот надвор од овие граници. Таа има завршено магистратура и подготвува докторат во Австрија, а во моментов работи на производство на мулти вакцина против алергија од полен по генетички пат.

Татјана е една од вкупно 90.000 студенти кои досега дипломирале на Скопскиот универзитет „Св. Кирил и Методиј“, каде се евидентирани и над 3.200 магистри и над 1.700 доктори на науки од сите наставно-научни области. Многумина од нив работат во голем број европски и прекуокеански земји. Успехот и усвршувањето кои не можеле да го добијат во земјава, успеале да го постигнат надвор од нашите граници, каде работат како признати стручњаци во своите области. Татјана веќе дека кога заминала во Австрија, несигурна во себе и своите квалитети, била подготвена дури да започне со студирање на друг факултет. Но, во Австрија нејзината диплома била нострифицирана без проблеми, како предуслов да продолжи да се школува таму.

„Австрија ми го понуди она што го немав за време на студиите во Македонија, а тоа е практиката и работата во лабораторија“, вели Степаноска, која од минатата година, со македонската диплома, е вработена како научен асистент на Институтот по биохемија и имунологија при Факултетот за природни науки во Салцбург. Таа не ја крие носталгијата по татковината, истакнувајќи дека повеќето размислува за враќање дома и работа на скопскиот универзитет, но по вработувањето кое го добила во Австрија, таквите размисли станале излишни. Но, сепак останува нејзината желба да им помогне на студентите во земјава, што според неа, ќе може да се оствари.

„По шест години престој во Австрија ќе имам право да добијам државјанство, а потоа постој можност да бидам финансирана од австриската држава да вршам предавања во рок од една година во Македонија. Тоа би го искористила за да донесам опрема и апаратура која би им служела на студентите, како и да обучам луѓе кои понатаму би знаеле да ја користат“, вели Татјана, на само еден ден пред завршувањето на краткиот одмор во земјава и враќањето во Салцбург.

Македонија сè уште нема конкретна стратегија за луѓето кои, како високообразован кадар заминуваат од државата, а многу тешко може да се дојде и до податоци за судбината на дипломираните кои својата среќа ја побарале во странство. Она што може да се слушне од стручњачите е дека одливот на умови од земјава е алармантен и дека ако не внимаваме можеме да останеме територија без народ. Дека Македонија недозволено многу извезува високоеквалификуван кадар, неодамна

потврди и вицепремиерката Радмила Шекеринска, не наведувајќи конкретни податоци за нивната бројка. Таа предупреди дека „трендот на иселување треба да се ублажи, кога веќе не може да се сопре, оти ги исцрпува и онака малите ресурси на човечки кадар, кој би можел да не влече напред“.

Предупредувањата се дека „брein-drain“ може да доведе и до сериозно нарушување на балансот со асистентски кадар на факултетите, да го загрози понатамошниот тек на научноистражувачката работа, а можат да следат и сериозни импликации во економскиот развој на земјата. Овие предупредувања не се ни малку наивни, ако се имаат предвид проценките дека околу 170 - 180 илјади Македонци се имаат отселено во Европа и соседните земји, а алармантна е и бројката дека од 1991 година до денес, од земјава се одлеале 10 до 15 илјади високообразовни стручни кадри.

Како најпривлечни дестинации за стотиците Македонци кои годишно ја напуштаат земјава се Канада, Америка, Австралија, Нов Зеланд, Германија, Швајцарија, Данска, Шведска, Италија, како и Србија, Хрватска и Словенија. Причините, пак, за напуштање на родното огниште се најразлични. Некои тука не успеале да најдат работа, други пак, се разочарани од неадекватното работно место, трети одат да се доусо-

вршуваат, четврти ги заслепува „блескот“ на Западот и желбата за подобри услови за живот..

Резултатите на Анкетата за работна сила во 1998 година покажуваат дека од 1990 до 1998 година од Македонија заминале околу 25 илјади луѓе, од кои 525 со високо и 1.225 со високо образование, како и 256 лица со магистратура, што е половина од лицата кои што магистрирале во истиот период. Интересно е тоа што младите луѓе сегашната состојба и бесперспективноста во земјава, ја чувствуваат како нешто преодно, што се случува сега и има надеж дека ќе помине, што укажува дека нивната желба за заминување од земјава е од привремен карактер.

Анкетите само потврдуваат дека состојбата во земјава е далеку од розова и дека 85 отсто од младите умови размислуваат и планираат да ја напуштат земјава. На Природно-математичкиот факултет, како што дипломираше и Татјана, секоја година од десетте најдобри студенти, половина заминуваат во странство. Факултетите се соочуваат со недостиг на професионален кадар, поради проблемот како да ги задржат како асистенти најдобрите студенти. Поради тоа се бара од државата вработување на младите кадри, со цел да се задржат во земјава и со нив да се освежи кадарот и да се создаде квалитен подмладок.

Митскиот Пелион: Резиденција на штипјаните Габриела, Коста и Васил

БИЛЈАНА БЕЈКОВА

Според легендата, грчката планина Пелион, на полуостровот Волос била летна резиденција на 12-те олимписки богови и митска земја на кентаурите. Но, според реалниот живот, Пелион веќе две години е постојана резиденција на Габриела, Коста и малиот Васил(иј). И тука (барам сè уште) нема никаква легенда или пак, мит. Ова штипско/струмичко семејство, едноставно, трагајќи по вработување и по добар живот, еден зимски ден, стасало во живописното затрупано в снег, грчко село Тсагарада. „Никогаш пред тоа не бев чул за ова село, а кога стигнав и видов колку многу снег има, се исплашив и си помислив каде ли дојдов. А, дојдов да работам во хотел, близку до морето“, полека, со мек глас и блага насмевка на лицето раскажува за своите први печалбарски денови триесетгодишниот Коста, сега веќе менаџер на престижниот англиски хотел „Изгубениот еднорог“, кој сепак, верувале или не, иако е в плина, се наоѓа на само пет километри од прекрасната „голема солена вода“.

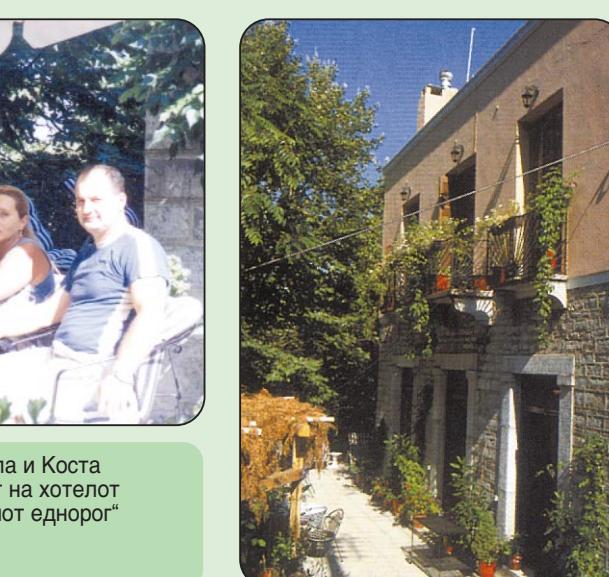
„Нашата збунетост траеше кратко, зашто борбата за опстанок започна веднаш. Иако, во Штип бев угоштителски работник овде, во хотелот, морав да учам речиси сè од почеток“, вели Коста и продолжува: „Сопствениците, богати Англичани, кои во пазувите на ова село, во неговата најстара камена куќа пред шест години отвориле типичен англиски хотел, со типичен англиски и пред сè антиквитетен интериер, очекувајќи од мене и од Габриела, за кусо време да се освободим за комплетно менацирање на хотелот.“ Тоа значи дека овие двајца млади сопружници за неколку месеци морале да научат како да се синхронизираат и ефикасно сами да се грижат за комплетното функционирање на убавиот мал хотел, кој има седум двокреветни апартмани, со уникатен мебел и постелнина, и во кој најчесто доаѓаат добросеточни англиски гости и гости, со своите миленичиња, но без деца, бидејќи тие не се добредојдени ако имаат помалку од 12 години. Миленичињата, пак, можат да бидат на која било возраст и од кој било вид: игуани, мајмуни, мачки, кучиња... Така, енергичната, економистка Габриела со смеа, се пристапува колку била вршена и уплашена

кога дури, после неколку дена сфатила дека она што во бањата на сопствениците ѝ личело на кукла-крокодил, е жива игуана, а дека написот: „Се молат гостиите кои имаат мајмуни да ги држат заврзани, бидејќи во спротивно, ќе им избегаат на најблиските дрва“, воопшто не е пример за англиски хумор, туку „жив“а вистина.

Инаку, Габриела е задолжена за одржување на собите, за приготвување на храната, која е главно англиска, но со примеси на грчката и на италијанската кујна, како и за цвеќињата во „рајската“ градина, со мала камена фонтана и езерце, во кои има еден куп златни ришки, донесени специјално од Италија. Коста, пак, се грижи за сместувањето на гостиите, за резервациите, за сите финансиски трансакции, за набавките, но и за златните ришки кои ако не се заштитат в зимата можат да измрзнат. А, за сето тоа

Габриела и Коста во дворот на хотелот „Изгубениот еднорог“

време, сопствениците спокојно живеат во Англија и само од време на време доаѓаат во „контрола“.

„Работата е напорна и е многу одговорна“, истакнува Габриела, „се грижиме за целиот хотел, немаме слободни денови, но сепак, живееме далеку подобро отколку во Штип. Работиме, заработка, штедиме и размислувајме за иднината. За нашата, но и онаа на нашиот син, Васил. Тој има седум години. Ни дозволува да го земеме во хотелот дури после една година. За само три месеци научи одлично грчки и без проблем го заврши првото одделение, овде, во Тсагарада.“

А самот Васил кого другарчињата го викаат Василиј во еден здив објаснува: „Најдобар сум по математика. Учителката ќе ме испрати на напревар. Имам многу другарчиња. Си играме тука среде село, на играчките. Имам вел-

WISSENSCHAFT SPEZIAL

Ein Stich gegen die Allergie

Eine neue Impfung soll die Eigenabwehr des Körpers stimulieren

Sonja Bettel

Salzburg – Wenn im Frühsommer Wälder, Wiesen und Felder blühen, tauchen bei Pollenallergikern selten freudvolle Gefühle auf, sondern eher Angst; Angst vor dem nächsten allergischen Anfall, vor tränenden Augen, Niesen, verengten Bronchien, Juckreiz, Hautschwellungen und Blutdruckabfall. Allergien gegen Blütenpollen, aber auch gegen Staubmilben, Schimmel Pilze oder Nahrungsmittel haben in den vergangenen Jahrzehnten zugenommen. Ein Forschungsprojekt des Instituts für Chemie und Biochemie der Universität Salzburg lässt nun auf eine neue Therapie gegen diese Beschwerden hoffen: sie soll wirkungsvoller und billiger als bestehende Behandlungen werden und vor allem weniger Nebenwirkungen haben.

Schutz für lange Zeit
Bis der neue DNA-Impfstoff gegen Allergien an Menschen getestet werden kann, werden

Die Forscherinnen Tatjana Stepanoska und Marika Willerodt ziehen Allergenproben. Foto: Chemie-Institut der Uni Salzburg

FAXIMIL od написот за Татјана Степаноска објавен во виенски „Стандард“

Македонците раселени

во повеќе од сто земји во светот

Македонците се раселени во повеќе од стотина земји во светот, а најмногу во Австралија, Канада, Америка, Шведска, Нов Зеланд. Според податоците на МНР, околу 30 илјади Македонци се попишани за време на последниот попис во странство, податоци кои ќе се споредуваат и сумираат и со податоците добиени од пописот во земјава.

Според проценките на Министерството за надворешни работи од пред неколку години, само во САД има околу 250 илјади Македонци, во Канада 150 - 200.000, Австралија - 200 - 250.000, во земјите од Западна Европа 54.000, Нов Зеланд - 700-800, додека во Србија и Црна Гора има околу 47.000.

Англиски хотели,

игуани и Македонци

сипед но, не можам да го возам, многу е стрмно. Најдодевно ми е в зима. Но-стоп има снег и се чувствуваат малку осамено. Но овде во хотелот имам многу играчки, плеј-стејшн, а и некои други игри на странски јазици, на пример, монопол. Учам да играм и шах. Тато и мама, кога можат да носат и на плажа. Најубава ми е Папа Неро, а многу луѓе има на Агиос Јоанис. Сакам да се шетам во Волос, тоа е убаво градче, од таму купуваме храна и облека, зашто овде нема туристи...

Самата Тсагарада, пак, велат Габриела и Коста е прекрасно мало туристичко село, кое се наоѓа на само пет километри од морето и исто толку од најубавите скијачки терени во Грција, и во кое има триесетина мали прекрасно уредени хотели, посетени во текот на целата година. „Овде може убаво да се комбинираат планината и морето. Туристи доаѓаат и на лето, и в зима, иако, годинава нивниот број е помал, како впрочем и во цела Грција. Можеби заради заканите од тероризам, а можеби и заради високите цени, како на сместувањето, така и на храната. Грција се подготвува за Олимпијадата и цените се страшно скокнаа. Скапо е дури и за самите Грци. А, како и да не е кога, на пример, полицијата има просечна плата од само 700 евра. Тога за овие услови е наистина малку. Овде, на оваа страна од Волос, многу ретко доаѓаат нашинаци, иако, климатот, морето и плажите се прекрасни. Веројатно затоа што е посакано и подалеку. За нас е вистински празник кога ќе сртнеме некој Македонец и ќе поразговараме со него. Носталгијата си го прави своето“, објаснува Коста и заклучува: „Но, за враќање, сега за сега, не размисувам. Дома немаме ниту стан, ниту работа. Овде има работа за оној кој сака да работи. Живееме пристојно, а постојат шанси дури и за подобро вработување. Тоа дома го немаме...“

ПРЕНЕСЕНО

Разговор со Елизабет Бадинтер, феминистка и филозоф, за мажите и жените

Рамноправноста на половите - најсуптилно мерило за демократијата!

Познатата француска феминистка Елизабет Бадинтер, филозоф, писателка, ученичка и духовна следбеничка на славната Симон Де Бовоар, животна сопатничка на уште пославниот Жан Пол Сартр, со својата книга „Погрешен пат“, ја потресе француската и меѓународната интелектуална и политичка јавност. Книгата од двестотини страници ја посвети на својата ќерка Џудит, родена во нејзиниот единствен и скреќен брак со Роберт Бадинтер, француски политичар, правник и писател, кој стекна светска слава кон крајот на 20-тиот век покренувајќи ја меѓународната лавина на укинување на смртната казна, а потоа по почетокот на деведесетите години, беше иницијатор и извршител на уставно-правната демонстрација на Југославија, СССР и Чешкословачка.

Елизабет Бадинтер која за себе тврди дека е феминистка уште од својата 16 година, референтното место во светското феминистичко движење го стекна пред три децении со полемичната студија „Љубов повеќе“, објавена во неколку високотражни изданија. Со таа книга, за прв пат предизвика паника меѓу светската либерална интелектуална елита тврдејќи дека мајчинскиот инстинкт не постои како биолошка даденост, и дека е тоа идеолошко-економска измислица на патриархалните цивилизации, кои доминираат со светот веќе неколку илјади години. До денес не го смени мислењето и смета дека жената може да биде нормално општествено битие и ако не е мајка, а оствареното мајчинство само по себе не гарантира ништо, дури ни грижа за чедото. Но, тоа може, но и не мора, да донесе љубов повеќе.

Бадинтер смета дека мајчинскиот инстинкт не ѝ е природен на секоја жена, и дека од животинскиот свет, во кој жените преку биолошки детерминизам се задолжени за прокреација, ја разликува фактот дека жената е историско битие со свест и потсвест, која издигнува над хормоналната функција. Улогата на жената не е само да биде фабрика за деца, тврди Елизабет Бадинтер. Биолошката можност да раѓа и да дои деца, или пак, тоа да го одбие, за неа е еден од низата аргументи со кои докажува дека мајчинството не е ни инстинкт, ни должност на секоја жена, туку, нејзино човечко право, а раѓањето не е нејзина темелна општествена функција туку, слобода...

Разговараме за легализација на проституцијата, за која се залага, за законското изедначување на хетеросексуалните бракови со хомосексуалните, кое исто така, го поддржува, за порнографијата, за прогонот на педофилијата, за инцесот и др. Сите нејзини тези имаат заедничка појдовна точка, а тоа е дека лутето не треба да се делат на мажи и жени, дека секој човек - без разлика дали е тоа маж или жена - може со своето тело и со својот живот да прави што сака, и дека човековите права не извираат од човековата полова припадност туку, од слободата...

...Може ли нејзината духовна врска со харизматичната левичарка Симон Де Бовоар, да биде интелектуален и генерациски тас, кој ѝ го отежнува филозофското движење во економско глобализираната и општествено хермафродитската сегашност?

Да се стави мајчинството во центарот на животот на жените е феминистичка заблуда и голема грешка. Затоа на жените постојано им велам: не вложувајте го целиот живот во само 15 или 20 години

Како да го прочита текот на мите мисли, Елизабет Бадинтер ми се довери дека е поклоник на славната сопруга на Сартр, но дека не е нејзина слепа следбеничка. Го поддржува републиканскиот и универзалистички феминизам, кој го заговараше Де Бовоар, но мисли дека нејзината учителка не го сфатила до крај поимот на женственоста, за разлика од неа, која го живее секојдневно во кругот на своето семејство, а „другиот пол“ остро го критикува тогаш кога треба, но и го брани секогаш кога општествената мисла и практика се наоѓаат во расочек или на погрешен пат. А тоа според Елизабет Бадинтер се случи тогаш кога разговаравме на 22 мај, 2003 година, истиот ден кога Европскиот парламент ја донесе одлуката, според која сите земји членки на Европската унија, кандидатките за влез, но и оние кои како Хрватска, понизно чекаат во европската политичка чекалница, морајќи до 2005 година, да донесат закони за сексуално и морално малтретирање.

Госпоѓа Бадинтер остро се спротивставува на оваа одлука, затоа што ја толкува како лажен изведен производ на американскиот феминизам и демократија, на кој Европа брзоплето наседна.

- Неподносливо е и неприфатливо толкувањето на американските феминистки дека причината за угнетувањето на жените лежи во машката сексуалност. Тврдењето дека поголемиот дел од машката сексуалност е своевидно силување, објавувањето војна на мажите и на нивните сексуални намери т.е. на сексуалното вознемирување, проституцијата, порнографијата, и франлањето на сè и сешто во истата кошница, ќе доведе до

тоа, и онака затегнатите односи меѓу мажите и жените да станат неподносливи. Ако заради еден груд поглед, непромислен гест, збор кој може да се протолкува како сексуален повик или навреда, можете да се најдете на суд, тогаш машкоженските односи во Европа се многу загрозени.

Но малтретирањето на жените е факт кој се случува на секаде, не само во Европа. Во некои земји и култури тоа е дури и законски дозволено и културолошки прифатливо. Зошто така се однесуват кон ... одлуката на Европскиот парламент?

- Да се разбереме, јас не сум против закон кој ја казнува сексуалната, како и која било друга агресија. Но, тоа веќе го имаме во француското и во поголемиот дел од европските законодавства, па не ни треба нов закон за сексуалното малтретирање. Нештата стануваат опасни затоа што денес како сексуално малтретирање може да се подметне што било, така можат да се толкуваат односите меѓу колегите, односите на хиерархиски подредениот и надредениот. Ако подредените со зборови го навредат надредениот или обратно, а станува збор за маж и жена, можни се

различни манипулатии и злоупотреби. Секоја сексуална алузија може да ве стави в затвор. Жените повторно се третираат како немоќни деца, кои не знаат да кажат не и не можат да удрат добра шлаканица. Со оваа одлука положбата на жената се враќа во состојбата пред феминизмот. Симон Де Бовоар би била вишена да види што се случува денес.

Дали феминизмот е пред сè светско идеолошко движење?

- Се разбира! Мора да биде идеолошко движење за да стане политичка борба. Поинаку не може да биде. Проблемот е во тоа што постојат два вида на феминизам: првиот е наследник на Де Бовоар, и е универзалистички, не сака борба на половите и не прави разлика врз основа на биолошките упоришта. Другиот е англоамерикански феминизам, кој е диференцијалистички и чија темелна идеја е разлика на половите. Тој феминизам тврди дека жената пред сè ја дефинира мајчинството, а јас мислам дека е тоа погрешно и дека со тоа целото феминистичко движење се враќа назад. Да се стави мајчинството во центарот на животот на жените е феминистичка заблуда и голема грешка.

Зошто?

- Едноставно затоа што денес во Европа, очекуваната животна граница на жените е над 80 години, а мајчинското доба трае најмногу 15 или 20 години. Затоа на жените постојано им велам: не вложувајте го целиот живот во само 15 или 20 години.

Кога во Франција се гласаше за законот за еднаквост меѓу половите, кој е сега веќе известно време во сила... Вие бевте остра и гласна противничка на неговото донесување. Зошто се противите на законското регулирање на учеството на жените во јавниот живот?

- Затоа што тој закон ја внесе разлика меѓу половите во нашиот Устав и ја наметна подделбата на лутето, на мажи и жени, со цел да се оправда воведувањето на квотите за жени, што, пак, е израз на диференцијалистичкиот феминизам, против кој се борам со сите сили. Сметам дека во политиката граѓанското право нема никаква врска со полот на пратениците. Гласајте во согласност со своите интереси, вредности, идеологија, без разлика дали личноста за која гласате е маж или жена. За да се воведат квотите во францускиот Устав, требаше да се објасни - тоа не кој феминистки и го правеа - дека не е сеедно дали својот глас го давате на маж или на жена. Според ми, жените имаат целосно поинаква визија на светот од мажите, поинакви вредности мерила и однесување, па заради тоа, тие наводно, ќе бидат потолерантни кон другите, поалtruистички, помалку амбициозни од мажите... и слично на тоа. Сметам дека е тоа застрашувачки дискурс! Тоа значи дека сите мажи политичари се амбициозни гадови, кои мислат само на себе, и тоа е глупост. Бев и останав против законот за еднаквост меѓу половите, со кој се воведуваат квоти за жените во институциите на демократскиот систем. По таа логика треба да се воведат задолжителни квоти и за останатите, сега

целосно запоставени групи во француското општество, на пример, младите, работниците или децата на имигрантите, родени во Франција.

Но, наспроти теоретската јасност на вашите либерални ставови изнесени во книгата "Погрешен пат", моментно, остро Ве напаѓаат и феминистките и антифеминистките во САД, Европа и Франција. Дали феминизмот, како светско идеолошко движење, е воопшто сè уште потребен и возможен?

- Сметам дека феминизмот не е и нема да биде мртвот сè додека не биде остварена рамноправноста на половите, за која сметам дека е најсуптилното мерило на една демократија.

Но, како да се оствари рамноправноста на половите, освен на теоретско ниво, во светот во кој граѓаните на слободата на поединецот се омеѓени со "бесполовите"

Човековите права не извираат од неговата полова припадност, туку од слободата

парти, со кои и понатаму управуваат мажите?

- Точно е дека денес во сите демократски земји, политичката, стопанска и финансиската моќ се наоѓа во рацете на мажите. Клучот на решението е во семејството. Сè додека жената, без разлика на своите способности, кои се по правило поголеми од оние на мажите, мора да извршува 80 отсто од домашните и од приватните обврски, сè дотогаш нема да има рамноправност, ниту во политиката, ниту на работното место. Општоварувањето со готвење и посрещање на мажите им е непознато. Затоа денес, вистинската задача на феминизмот, наескаде во Европа и во светот е - борбата против нееднаквоста во приватниот живот и во семејството.

(Автор на интервјуто објавено во хрватското списание - Глорија Силвија Лукс)

